

De naam van het kaartspel

BRIDGE

1-1-2000, de eenentwintigste eeuw brak uit en dat werd ook in "Bridge" gememoreerd in het artikel "En toen was er bridge..." van Frans Schiereck. In kleine kadertjes vermeldt hij de belangrijkste feiten en historische momenten van dit kaartspel. Twee ervan springen er uit. Of deze feiten de juiste historie beschrijven, betwijfel ik, al ben ik geen historicus. Hier een poging het ware verhaal op papier te krijgen. Het is afkomstig van mijn leraren Geschiedenis en Engels, die ons in het kader van buitenschoolse vorming op de middelbare school medio twintigste eeuw hebben leren bridgen.

Ca. 1860 in Turkije wordt biritch gespeeld. Biritsch is Russisch en betekent onder meer 'stadsomroeper'. Misschien wijst de naam op het bieden, karakteristiek voor het spel.

1877-'78 De Russisch-Turkse oorlog: de Engelse kolonel Studdy leert een whist-achtig spel (biritsch?). Hij introduceert het als bridge in 1892 in de St.George's Club in Londen.

Even terug naar het midden van de negentiende eeuw. De grote Europese landen deden hun uiterste best om zo belangrijk mogelijk te zijn, terwijl juist de invloed van het Turkse rijk (of zoals toen werd gezegd: "het Osmaanse rijk") afnam.

Zo wierp de Franse keizer Napoleon III zich op als beschermer van de christenen in het Osmaanse rijk, waarvan ook de westkust van de Zwarte Zee en Palestina toen deel uitmaakten.

Dat beviel de Tsaar van Rusland niet, die juist de Griekse onafhankelijkheid had helpen bevechten. De Tsaar wilde de beschermheer zijn van de Orthodoxe christenen en bovendien de vrije doorvaart voor zijn vloot door de Bosporus veilig stellen.

Engeland op zijn beurt zag daardoor zijn belangen in de Middellandse Zee bedreigd. Dat werd dus knokken: de Krimoorlog (1853-1856). Rusland tegen Turkije, dat steun kreeg van Engeland en ook een beetje van Frankrijk.

In 1854 landden Turkse, Engelse en Franse troepen op de Krim in de buurt van Sebastopol. Het bekendste Engelse onderdeel was de lichte cavalerie. Het ging er heet aan toe en de verliezen en de ellende van de Engelse troepen daar lokten in het moederland zoveel medeleven uit, dat Florence Nightingale en haar veertig Schotse medeverpleegsters handenvol werk hadden in de veldhospitalen. Intussen vermaakten de Engelse officieren zich opperbest met de nieuwe variant op hun kaartspel Whist, dat zij van hun Turkse collega's leerden.

In de officiersmess moesten de jonge Turkse bedienden dagelijks de speeltafels voor de hoge heren in orde maken. De Turkse jongetjes spraken geen Engels, maar begrepen wel wat de Engelse officieren van plan waren. Ze gingen weer dat kaartspel spelen met één man met de kaarten op tafel en drie met de kaarten in de hand. Bir (spr. "bier") is het Turkse woord voor 1 en üç (spr. "uutsj") is het Turkse woord voor 3. "Bir-üç?" vroegen dan de messbedienden aan de officieren. "Yes, boys, bridge," antwoordden dan de fraai geüniformeerde heren, de klanken van de Turkse jongens op z'n Engels interpreterend. Taalkundigen noemen een op zo'n manier, door klanknabootsing, tot stand gekomen naam een *onomatopee*.

Overigens: Turkije won de Krimoorlog en de herinnering aan de Engelse inbreng daarbij wordt meesterlijk in stand gehouden door Franz von Suppe's (1819-1895) "Leichte Kavallerie", een muziekstuk dat hij tien jaar na afloop van de Krimoorlog componeerde en voor mij de herkenning-melodie van het bridgespel is geworden.

Het is hoogst onwaarschijnlijk dat de Engelse officieren de naam van de nieuwe Whist-variant van hun tegenstanders, de Russen, overnamen. En die Russische "stadsomroeper", de biedende bridger, als herkomst van de naam kunnen we helemaal wel vergeten. Dat de Turken iets van de Russen of de Russen iets van de Turken zouden hebben overgenomen, is historisch gezien vrij ongeloofwaardig.

Er doet ook nog een verhaal de ronde dat de naam van het kaartspel is ontleend aan het feit dat de betreffende officiersmess, het zal wel een simpele tent zijn geweest, vlakbij een brug over de rivier de Alma stond, een rivier die inderdaad ook een rol in de Krimoorlog heeft gespeeld. Dat lijkt mij ook te ver gezocht.

Ik hou het dus maar bij de Turkse messbedienden, die de Engelse cavalerieofficieren aan de naam "bridge" hebben geholpen. Maar of het verhaal de ultieme waarheid is...?